

МЕТОДИКА ДОСЛІДЖЕННЯ НОМІНАТИВНОГО ПОЛЯ КОНЦЕПТУ

Голик С. В., Станко Д. В.

*Кандидат філологічних наук, доцент, зав. кафедри
англійської філології*

*Кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри
англійської філології*

У сучасній когнітивній лінгвістиці неодноразово наголошувалося на тому, що концепт як об'єкт лінгвістичного аналізу вимагає різновекторного методологічного підходу. За словами М. Піменової, «концепт розсіяно в мовних знаках, що його об'єктивують. Щоб відтворити структуру концепту, необхідно дослідити увесь мовний корпус, в якому його репрезентовано (лексичні одиниці, фразеологію, пареміологічний фонд)» [1, с.9].

Важливим етапом проведення концептуального аналізу є встановлення номінативного поля концепту на основі словників та текстової об'єктивації. За словами З. Попової та І. Стерніна, номінативне поле – це упорядкована дослідником сукупність мовних засобів, які репрезентують концепт у певний період розвитку суспільства і представлена одиницями різних частин мови [2, с. 66]. Номінативне поле є принципово неоднорідним, воно містить як прямі номінації самого концепту, так і номінації окремих когнітивних ознак концепта і ставлення до нього в різних комунікативних ситуаціях [2, с. 68]. У нашому дослідженні виходимо з того, що номінативне поле вербалізованого концепту представлено ядерною і медіальною зонами та периферією.

Аналіз вербального вираження концепту передбачає дослідження як імені концепту, так і сукупності позначуваних ним значень. Вивчення словникових дефініцій, які найчіткіше реєструють мовні засоби реалізації концепту, дає можливість системно підійти до вибору лексичного матеріалу у рамках подальшого дослідження. Нами описано роль концептуального аналізу у вивченні

актуалізації концептів, дефініційного аналізу номінативних лексем концепту, компонентного аналізу та когнітивно-семантичного аналізу синонімів номінативних лексем-вербалізаторів концепту.

Ядро номінативного поля утворюють слова-репрезентанти концепту. Медіальна зона представлена похідними, вільними словосполученнями та синонімами. Периферію утворюють фразеологічні одиниці та паремії.

Дослідники виокремлюють наступні етапи конструювання номінативного поля будь-якого вербалізованого концепту: 1. Вилучення із репрезентативних лексикографічних джерел номінативних одиниць, що семантично споріднені із ключовою (зазвичай іменною) лексичною одиницею-назвою концепту. Під номінативними одиницями розуміємо семми (разом із їхніми дефініціями), усталені і фразеологічні словосполучення і паремії. 2. Дефініційний аналіз номінативних одиниць із метою виокремлення ключових сем, які в різних словниках можуть бути виражені кількома неідентичними дефініційними ознаками <...> 3. Аранжування ключових сем за їхнім смисловим потенціалом: ЩО називається, ЯК характеризується, ЯКІ трансформації відбуваються в межах досліджуваного поля. 4. Структурування поля на ядро, медіальну зону і периферію. 5. Окремим етапом має бути етимологічні розвідки ядерних семем» [3, с.125-126].

На першому етапі дослідження необхідне проведення дефініційного аналізу, який є первинною ланкою концептуального аналізу. Він передбачає розкриття поняттєвої основи концепту як найбільш абстрагованого складника згідно з даними лексикографічних джерел. Розглядаються значення номінативної одиниці, яка іменує концепт. За допомогою поданих у тлумачних словниках дефініцій знаходимо найчастотніші семми, що формують сигніфікат досліджуваного концепту. У когнітивній лінгвістиці наголошується, що кожна семма відсилає до певного когнітивного домену (сфери концептуалізації)[4, с.160], що підтверджує те, що значення слів співвідносяться з певними когнітивними структурами, як зазначає Леннекер [5].

Наступний етап дослідження передбачає проведення компонентного аналізу значень ядерних лексем. Домінантними значеннями ядерної лексеми, що

актуалізує концепт, є значення, які найчастіше вжито в усіх опрацьованих тлумачних словниках. Це дозволяє встановити базові семи концепту, які несуть у його змістовому наповненні найбільше смислове навантаження.

Третій етап - когнітивно-семантичний аналіз синонімів номінативних одиниць, які вербалізують концепт і відображають додаткові понятійні ознаки. Синонімічний аналіз полягає в розгляді семантичної структури кожного синоніма. У нашому дослідженні усі синоніми номінативних лексем відносимо до медіальної зони. Синоніми зазвичай об'єднують у синонімічні ряди.

Отже, вивчення концепту через мову є найбільш надійним способом лінгвістичного аналізу, що дозволяє визначити концептуальні ознаки та розробити структуру концепту. Будь-який аналіз концепту розпочинається з виявлення мовних одиниць, які репрезентують відповідний концепт, їх словникових та мовленнєвих контекстів. Дослідивши значення одиниць номінативного поля, відповідні семантичні ознаки включаємо до концепту як його когнітивні ознаки.

Література

1. Пименова М. В. Предисловие. /М. В. Пименова. //Введение в когнитивную лингвистику – Кемерово, 2004. – 208 с.
2. Попова З. Д. Когнитивная лингвистика / З. Д. Попова, И. А. Стернин. – М. : АСТ : Восток-Запад, 2007. – 314 с.
3. Колегаєва І. М. Конструювання номінативного поля концепту: етапи та одиниці / І. М. Колегаєва // Записки з романо-германської філології. - 2018. - Вип. 1. - С. 121-127.
4. Evans V., Green M. Introduction to Cognitive Linguistics. / V. Evans, M. Green - N.Y.: Routledge, 2015.
5. Langacker R. Foundations of Cognitive Grammar. / R. Langacker. - Volume I. - Stanford: Stanford University Press, 1987.